

**THE HISTORY OF FORMATION
AND DEVELOPMENT PROSPECTS OF WIND MUSIC
IN THE CONTEXT OF NATIONAL CULTURE
OF UKRAINE
AND ABROAD COUNTRIES**

The collection of scientific works

Vol. 18

Rivne - 2026

ISSN 2522-1590 (Online)
ISSN 2522-1582 (Print)

**ІСТОРІЯ СТАНОВЛЕННЯ
ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ДУХОВОЇ МУЗИКИ В КОНТЕКСТІ
НАЦІОНАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ
УКРАЇНИ ТА ЗАРУБІЖЖЯ**

Випуск XVIII

**ЗБІРНИК
НАУКОВИХ ПРАЦЬ**
м. Рівне – 2026

**ІСТОРІЯ СТАНОВЛЕННЯ
ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ДУХОВОЇ МУЗИКИ В КОНТЕКСТІ
НАЦІОНАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ
УКРАЇНИ ТА ЗАРУБІЖЖЯ**

**THE HISTORY OF FORMATION
AND DEVELOPMENT PROSPECTS OF WIND MUSIC
IN THE CONTEXT OF NATIONAL CULTURE
OF UKRAINE
AND ABROAD COUNTRIES**

**Ministry of Education and Science of Ukraine
Rivne State University of the Humanities
Department of wind and percussion instruments of RSHU**

**THE HISTORY OF FORMATION
AND DEVELOPMENT PROSPECTS OF WIND MUSIC
IN THE CONTEXT OF NATIONAL CULTURE
OF UKRAINE
AND ABROAD COUNTRIES**

The collection of scientific works

Vol. 18

**Rivne
2026**

**Міністерство освіти і науки України
Рівненський державний гуманітарний університет
Кафедра духових та ударних інструментів**

**ІСТОРІЯ СТАНОВЛЕННЯ
ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ДУХОВОЇ МУЗИКИ В КОНТЕКСТІ
НАЦІОНАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ
ТА ЗАРУБІЖЖЯ**

До 85-річчя Рівненського державного гуманітарного університету

Збірник наукових праць

Випуск 18

Рівне - 2026

УДК 780.8:780.64

I-90

*Рекомендовано до друку Вченою радою Рівненського державного гуманітарного університету.
Протокол № 5 від 18 травня 2026 р.*

I-90 Історія становлення та перспективи розвитку духової музики в контексті національної культури України та зарубіжжя : зб. наук. пр. Вип. 18 / упоряд.: С. Д. Цюлюпа ; ред. кол.: С. Д. Цюлюпа, Я. В. Сверлюк, О. П. Палаженко та ін. – Рівне : НУВГП, 2026. – 157 с.

У збірнику містяться результати наукових досліджень у жанрі духової музики, поєднані різні підходи дослідників до розкриття питань з історії виконавства на духових інструментах, створення духових оркестрів та перспективи їх розвитку, а також з методики викладання гри на духових інструментах.

Збірник наукових праць РДГУ «Історія становлення та перспективи розвитку духової музики в контексті національної культури України та зарубіжжя» зареєстровано Національною радою України з питань телебачення і радіомовлення, рішення від 25.01.2024 № 183. Ідентифікатор медіа R30-02251.

Збірник наукових праць РДГУ «Історія становлення та перспективи розвитку духової музики в контексті національної культури України та зарубіжжя» індексується міжнародними наукометричними базами даних Google Scholar та Academic Resource Index Research Bib.

ISSN 2522-1590 (Online)

ISSN 2522-1582 (Print).

Редакційна колегія:

Головний редактор: **Цюлюпа Степан Данилович**, кандидат педагогічних наук, професор, заслужений діяч мистецтв України, завідувач кафедри духових та ударних інструментів Рівненського державного гуманітарного університету;

Заступник головного редактора: **Сверлюк Ярослав Васильович**, доктор педагогічних наук, професор, декан факультету музичного мистецтва Рівненського державного гуманітарного університету;

Відповідальний секретар: **Палаженко Олег Петрович**, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри духових та ударних інструментів Рівненського державного гуманітарного університету.

Члени редколегії:

Карп'як А.Я., доктор мистецтвознавства, професор, завідувач кафедри духових та ударних інструментів Львівської національної музичної академії імені М.В. Лисенка;

Lato Piotr (Лято Пьотр), доктор габлітований, професор, проректор з наукової та творчої роботи Академії музики у Кракові імені Кшиштофа Пендерецького (Республіка Польща);

Качмарчик В.П., доктор мистецтвознавства, професор кафедри дерев'яних духових інструментів Національної музичної академії України;

Славінська Рада, доктор мистецтвознавства, професор Академії музичного, танцювального та образотворчого мистецтва в Пловдиві (Республіка Болгарія);

Круль П.Ф., доктор мистецтвознавства, професор, завідувач кафедри виконавського мистецтва Прикарпатського національного університету імені В. Стефаника;

Громченко В.В., доктор мистецтвознавства, професор, проректор з наукової, творчої та міжнародної діяльності Дніпровської академії музики;

Вовк Р.А., кандидат мистецтвознавства, професор, заслужений діяч мистецтв України, завідувач кафедри дерев'яних духових інструментів Національної музичної академії України;

Буркацький З.П., кандидат мистецтвознавства, професор, заслужений діяч мистецтв України, завідувач кафедри духових та ударних інструментів Одеської національної музичної академії імені А.В. Нежданової;

Овчар О.П., кандидат мистецтвознавства, доцент, доцент кафедри оркестрових духових та ударних інструментів Харківського національного університету мистецтв імені І.П. Котляревського;

Слупський В.В., кандидат мистецтвознавства, професор кафедри мідних духових та ударних інструментів Національної музичної академії України;

Цюлюпа Н.Л., кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри інструментального виконавства Рівненського державного гуманітарного університету;

Закопєць Л.М., кандидат мистецтвознавства, професор, заслужений діяч мистецтв України, директор Львівського державного музичного ліцею імені Соломії Крушельницької.

Упорядник: професор Цюлюпа С. Д.

Редакційна колегія не завжди поділяє точку зору авторів.

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2026

© Національний університет водного господарства та природовикористання, 2026

З М І С Т

Історія та теорія музичного мистецтва

Вовк Р.А. Ювіляри НМАУ – корифеї духового мистецтва України!.....	5
Кушнір А.Я., Пухляк М.Є. Міжнародний фестиваль «Kyiv Flute Days» (Київські флейтові дні) в українському і світовому соціокультурному просторі.....	17
Цюлюпа С.Д. Відділ духових та ударних інструментів Бурштинської ДМШ в музичній культурі Прикарпаття.....	23
Мельник О.Ю. Величний поступ військових духових оркестрів України: історія, функціонування та сучасні трансформації.....	37
Подольчук В.В., Цюлюпа Н.Л. Творчі здобутки Володимира Гриця в контексті діяльності Тернопільського муніципального духового оркестру «Воля».....	44
Гнатишен І.С. Циклова комісія духових та ударних інструментів Кам'янець-Подільського фахового коледжу культури і мистецтв у системі музичної освіти Поділля.....	49
Лисий Р.О. Традиції та сучасні тенденції розвитку духових оркестрів Хмельниччини.....	54
Димченко С.С., Димченко К.С., Печерська І.О. Еволюція ролі ударних інструментів у музичному мистецтві ХХ століття.....	59

Педагогіка та методика духового виконавства

Бондарчук В.І. Засоби виконавської виразності гри на хроматичній валторні: педагогічний та виконавський аспекти.....	66
Вар'яко О.І. Арії для труби в ораторіях Г.Ф. Генделя. Технічні та стилістичні труднощі.....	75
Андрусенко С.Л. Кларнетове виконання романтизму ХІХ століття та його роль у розвитку кларнетової музики.....	81
Ткачук В.В. Оркестрове виконавство як чинник професійного розвитку студента – інструменталіста.....	86
Концевич О.Ю. Новостворені тренажери-аналізатори виконавського видиху для виконавців на духових інструментах.....	91
Дондаков Ю.М. Камерний ансамбль у процесі формування молодого музиканта: мій досвід.....	96
Кашперський В.П. Основні етапи підготовки трубача до конкурсного виступу: психологічні та методологічні аспекти.....	101
Терлецький М.М., Палаженко О.П. Музична пам'ять музиканта-духовика та шляхи її вдосконалення.....	106
Закопєць М.Л. Розвиток музично-слухової уваги у структурі професійної підготовки музиканта-духовика.....	112
Малоголовець О.Ю. Інноваційні технології формування музичних здібностей музиканта-ударника.....	118
Пастушок Т.В. Особливості діяльності диригента дитячого оркестрового колективу в умовах сучасності.....	122
Сиротюк Д.М., Петришин Д.М., Ворончак І.І. Роль і функції керівника ансамблевого колективу в музично-педагогічному процесі.....	127
Филипчук М.С. Специфіка навчання здобувачів вищої освіти в естрадному оркестрі на кафедрі естрадного та вокально-хорового мистецтва Рівненського державного гуманітарного університету.....	132

Сивохіп С.В., Саморук В. Макух Д.Є. Інструментально-виконавська підготовка вчителів музичного мистецтва: зміст і шляхи реалізації.....	136
Дупіряк П.О. Педагогічні умови розвитку технічної майстерності учнів у класі труби	142
Презентація сучасних наукових, навчально-методичних та нотних видань духовиками України та зарубіжжя (2014–2026 роки)	146

УДК 780.64:378.01

Малогловець Оксана Юрївна*здобувачка вищої освіти першого (бакалаврського) рівня**кафедри духових та ударних інструментів**факультету музичного мистецтва**Рівненського державного гуманітарного університету, м. Рівне*ORCID: <https://orcid.org/0009-0003-0177-2387>

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ФОРМУВАННЯ МУЗИЧНИХ ЗДІБНОСТЕЙ МУЗИКАНТА-УДАРНИКА

Анотація. У статті здійснено комплексний аналіз інноваційних технологій формування музичних здібностей музиканта-ударника в умовах сучасної мистецької освіти. Обґрунтовано значущість цілеспрямованого розвитку базових компонентів музичності слуху, ритмічного чуття, музичної пам'яті, координації рухів, метроритмічної стабільності, як основи професійного становлення виконавця на ударних інструментах.

Розглянуто впровадження цифрових освітніх ресурсів, інтерактивних платформ, спеціалізованих мобільних додатків, програм для створення та аналізу ритмічних структур, відеоаналізу виконавської техніки, а також використання електронних ударних установок і MIDI-технологій у навчальному процесі. Акцентовано увагу на застосуванні мультимедійних засобів, аудіо- та відеозапису для розвитку самоконтролю, формування виконавської рефлексії та вдосконалення техніки звуковидобування.

Особливу увагу приділено розвитку всіх видів музичної пам'яті слухової, зорової, моторно-рухової та змішаної, як інтегративної якості, що забезпечує надійність сценічного виконання. Висвітлено методи формування відчуття темпу, метру та ритму через роботу з метрономом, поліритмічними вправами, імпровізаційними завданнями та ансамблевою практикою, зокрема у співпраці з фортепіано та іншими інструментами. Окреслено значення інтонаційної точності, динамічної гнучкості, тембрового слуху й розвитку внутрішнього слуху як необхідних умов художньо виразного виконання.

У статті також підкреслюється роль міждисциплінарного підходу, елементів тілесно-орієнтованих практик, координаційних тренінгів, нейропсихологічних методик та ігрових технологій у підвищенні ефективності освітнього процесу. Доведено, що інтеграція традиційних педагогічних принципів із сучасними інноваційними технологіями сприяє гармонійному розвитку професійних компетентностей музиканта-ударника, формуванню його виконавської самостійності, творчої ініціативності та конкурентоспроможності в умовах сучасного музичного простору.

Ключові слова: музикант-ударник, музичні здібності, музична пам'ять, інноваційні технології.

Abstract. This article provides a comprehensive analysis of innovative technologies for developing the musical abilities of percussionists within the context of contemporary arts education. It substantiates the importance of the targeted development of the basic components of musical ear, rhythmic sense, musical memory, motor coordination, and metrorhythmic stability as the foundation for the professional development of a percussionist.

The implementation of digital educational resources, interactive platforms, specialized mobile applications, programs for creating and analyzing rhythmic structures, video analysis of performance technique, as well as the use of electronic drum kits and MIDI technologies in the educational process is examined. Emphasis is placed on the use of multimedia tools, audio and video recording to develop self-control, foster performance reflection, and refine sound production techniques.

Particular attention is given to the development of all types of musical memory – auditory, visual, motor, and mixed – as an integrative quality that ensures the reliability of stage performance. The article highlights methods for developing a sense of tempo, meter, and rhythm through work with a metronome, polyrhythmic exercises, improvisational tasks, and ensemble practice, particularly in

collaboration with the piano and other instruments. The importance of intonational accuracy, dynamic flexibility, timbral hearing, and the development of inner hearing as necessary conditions for an artistically expressive performance is outlined.

The article also highlights the role of an interdisciplinary approach, elements of body-oriented practices, coordination training, neuropsychological techniques, and game-based technologies in enhancing the effectiveness of the educational process. It has been demonstrated that the integration of traditional pedagogical principles with modern innovative technologies contributes to the harmonious development of a percussionist's professional competencies, fostering their performance independence, creative initiative, and competitiveness within the contemporary music landscape.

Keywords: drummer, musical ability, musical memory, innovative technologies.

Вступ. У сучасному динамічному світі інновації є настільки необхідними, що складно переоцінити їхню важливість та ефективність. Оскільки інновація – це оновлення процесу навчання, зокрема й музичного, що ґрунтується на виділенні мотиваційної сфери, на відмежуванні від традиційних методик і спрямованні на максимальну результативність навчального процесу та ефективне формування музичних знань і здібностей.

Музичними здібностями музиканта ударника прийнято називати комплекс індивідуально-психологічних властивостей акцептора дії що в процесі комунікації зумовлюють виконання, сприйняття, а також можливості для написання та навчання музиці.

Матеріали та методи. Компонентами музичних здібностей, що дозволяють оволодіти будь-яким музичним інструментом, в тому числі і ударними інструментами, є: слух, пам'ять і ритм.

Здібна людина повинна не тільки вміти визначати звук, його висоту, а й реагувати на «інтонацію», «динаміку», емоційно переживати музику, відчувати її характер.

Завдяки цілеспрямованим заняттям можна досягти великих результатів у розвитку музичних здібностей. Виховати музичні здібності можна за умови любові до музики і великому бажанні займатися нею. Розвивати природні дані варто з раннього дитинства. Педагог за фахом повинен регулярно займатися розвитком здібностей учня в своєму класі.

Слух учня може бути розвинений краще, ніж пам'ять або ритм. Може бути і навпаки: пам'ять і ритм розвинені краще, ніж слух. Тому потрібно розвивати здібності учня, спираючись на його можливості і природні дані.

Ціль роботи. Мета статті полягає в теоретичному обґрунтуванні та практичному аналізі інноваційних технологій формування музичних здібностей музиканта-ударника, а також визначенні їх ефективності у розвитку слуху, ритмічного чуття, музичної пам'яті, координаційних навичок і виконавської майстерності в умовах сучасної мистецької освіти.

Результати та обговорення. Для визначення музичних здібностей педагог повинен ретельно дослідити свого учня. На уроці за фахом особливу увагу слід приділяти на:

- Розвиток всіх видів музичної пам'яті: слуховий, зоровий, моторно-руховий, змішаний;
- Визначення темпу, метру, ритму;
- Гра в ансамблі з фортепіано.

Крім цих вправ слід, якомога більше слухати музику на концертах, відкритих заняттях і академічних прослуховуваннях, на записах, по радіо, телебаченню.

Ще однією важливою складовою виконавського апарату ударника є **слух і інтонація**.

Відомо, що ідеально налаштованих інструментів в практиці немає.

Ударні інструменти підрозділяються на:

• (мембранофони) литаври, великий барабан, малий барабан, бонги, конги, тімбалес, різні томи на ударній установці.

• (дзвінки) тарілки, трикутники, ковадла, бубни, пандейри, кроталі, ковбели.

• (шумові) тріскачки, коробочки, гуїро, хлист, маракаси, клавес.

Інструменти з визначеною висотою звуку:

• (ідіофони) литаври, стіл драмс, дзвони (симфонічні), ксилофон, маримба, вібрафон, дзвіночки.

Про це особливо важливо пам'ятати при навчанні грі на ударних інструментах.

З метою досягнення чистої музичної інтонації, учня необхідно навчити, користуватися не тільки аплікатурою, динамічними відтінками, а також різними видами звуковидобування.

Накопичення світовим співтовариством музичного матеріалу збагачує смак учня і зміцнює його **музичну пам'ять**.

Пам'ять окремих людей відрізняється за своїм ставленням до діяльності відповідно до органів чуттів. Одні, пригадуючи (згадуючи), спираються, головним чином, на діяльність зорового апарату. Інші – слухового, треті – рухового (моторного), четверті – на логічне мислення. Є люди, які в рівній мірі користуються всіма цими видами пам'яті. Пам'ять, як виняткова здатність взагалі, необхідна для життя і діяльності людини, а для музиканта-виконавця – особливо. Як правило, пам'ять вихованців, і потребує постійного систематичного тренування. Так звана музична пам'ять, звичайно, повинна розвиватися спільно з іншими музичними здібностями – музичним слухом, ритмом.

Так, музичний слух передбачає наявність почуттів ритму і пам'яті. Не можна вчити, займатися педагогічною діяльністю, не володіючи надзвичайною пам'яттю. Немоżliво, не володіючи музичною пам'яттю, стати виконавцем. Деякі музиканти, через слабку пам'ять змушені були кинути виконавську діяльність.

Одним із важливих чинників розвитку пам'яті є увага.

Основним типом музичної пам'яті є слухова пам'ять, зорова і моторно-рухова.

Зорова пам'ять необхідна музикантові в його практичній роботі. Її треба розвивати з урахуванням можливостей і розвитку дитини. Учень повинен привчитися до того, щоб не тільки бачити текст, а й вміти відтворити його, закривши ноти.

Моторно-рухова пам'ять розвивається за допомогою систематичних занять, багаторазових повторень найбільш важких та незручних для виконання місць в тексті (головним чином аплікатурного характеру).

Вищим досягненням у вдосконаленні музичної пам'яті слід вважати змішаний тип. Його можна досягти за наявності певного таланту і великої роботи над собою. Для розвитку і зміцнення пам'яті корисно систематично повторювати раніше виконані твори.

На якість заучування напам'ять, впливає і характер самого виконуваного твору. Якщо цей музичний матеріал цікавий і доступний учневі, він швидше опанує його і вивчить на пам'ять.

Ритм – один із конструктивних елементів музики нарівні з мелодією і гармонією. Являє собою організацію музичного руху в часі. Як одне з найголовніших засобів вираження музичної мови. Ритм багато в чому визначає характер музичного твору. Метр – періодичне чергування і співвідношення сильних і слабких долей; система організації музичного ритму.

Темп – швидкість руху (частота проходження) метричних рахункових одиниць.

Ритм в музиці – це основа, без якої не могла б жити і існувати музика. Питанням які пов'язані з ритмом приділяється найпильніша увага. Відчувати ритм в музиці, в паузах, передбачити вірний темп – це значить відчувати музику.

Від ступеня розвитку почуття ритму залежить майстерність виконавця, його смаку [1].

Заняття, пов'язані з розвитком темпу, метру і ритму, особливо в початкових класах ДМШ, слід проводити під метроном. Це виховує метроритм учня, що дуже важливо при грі на ударних інструментах.

Відчуття ритму необхідно виховувати з перших, початкових кроків навчання музиці. З самого початку педагог ДМШ, навчаючи учня грі на ударних інструментах, повинен домагатися чіткого виконання ритму в простих вправах, гамах, арпеджіо, етюдах і п'єсах. Учень в той же час повинен відчутти значення ритму, красу його різноманітності. Найменша неточність ритмічного виконання повинна бути помічена і виправлена педагогом. Тому стежити за ритмом і темпом потрібно постійно.

Гами, арпеджіо тризвуки – є неоціненним музично-тренувальним матеріалом для виховання почуття ритму, якщо їх виконувати в певному темпі.

Неоціненну роль у формуванні почуття музичного ритму можуть зіграти етюди і вправи, спеціально підібрані для цієї мети.

З особливою відповідальністю слід підходити педагогу до вивчення художнього репертуару. Тут особливого значення набуває метроритм, який закладений не тільки в сольній партії, але і в супроводі фортепіано, або інших інструментах.

Методика навчання гри на ударних інструментах, повинна розглядатися нами, з одного боку, як частина загальної методики навчання, з іншого – як приватна, з усіма специфічними особливостями ударних інструментів. Таким чином, виникають певні труднощі в розробці методичних установок:

1. Положення виконавця за інструментом.
2. Постава рук (при грі на інструменті).
3. Постава удару (при грі на інструменті).
4. Навчання гри по нотах.
5. Робота з метрономом.
6. Розбір творів і багато іншого.

Тут ми повинні виходити в першу чергу, з індивідуальних особливостей дитини, (музичних, фізіологічних передумов), його інтересу до навчання, а також багатьох інших факторів, які безпосередньо впливають на формування його музичної спрямованості в подальшому. Потрібно розглядати, зокрема, малий барабан як загальнодоступний інструмент для розвитку музичних здібностей у дітей. У той же час необхідно, по мірі зростання навичок у учнів, пропонувати учневі пробувати себе на інших ударних інструментах: (великий барабан, тарілки, ударна установка, ксилофон, дзвіночки, і ін.), що дозволить розширити поняття про ударних інструментах, і зацікавить учня. Необхідно пам'ятати, що, для дітей, основна «рушійна сила» в класі ударних інструментів це ударна установка.

Найважчим, в методиці навчання гри учнів молодших класів, на будь-якому ударному інструменті, є спосіб легкого пояснення азів для розуміння дітьми (видобування звуку, засвоєння і запам'ятовування пройденого матеріалу). Якщо врахувати, що цей звук займає певне місце на нотному стані, має своє розташування на клавіатурі ксилофона, і що його потрібно витягти певною аплікатурою – все це здається настільки складним, що створює плутанину і сум'яття у свідомості дитини і часто є «каменем спотикання» в його навчанні за фактом.

Справжній метод, на початковому етапі, полягає в засвоєнні і запам'ятовуванні матеріалу при використанні музичної, зорової і моторно-рухової пам'яті.

Дуже важливим для формування майбутнього ударника-професіонала є виконання **інструктивно-допоміжного матеріалу** [3].

Висновки. Художньому репертуару для ударних інструментів слід надавати саме першорядне значення. На художньому репертуарі педагог повинен виховувати не тільки виконавські навички учня, а й розвивати його смак, з любов'ю і розумінням ставитися до музики.

У початкових класах методика занять має будуватися на особливому музичному матеріалі. Головним чином на фольклорі, а так само на п'єсах спеціально створених для дітей. Правильний розподіл і чергування цього музичного матеріалу, викладеного в посібниках за певним, методичним принципом і є те, основне, що дає розвиток професійних навичок учня.

Продуманий і послідовно підготовлений навчальний матеріал сам по собі носить основні риси «школи» в прямому сенсі цього слова. Як виняток, можна додавати лише маленькі, конкретні вправи, на яких потрібно загострити увагу учня. Для кращого засвоєння і найбільш швидкого розучування наміченої п'єси такі попередні вправи можуть створюватися самим педагогом.

Список використаних джерел

1. Масол Л. М. Загальна мистецька освіта : теорія і практика. К., 2006. 431 с.
2. Олійник Д. Б. Ксилофон у просторі музичної культури Європи (VIII ст. до н. е. – початок ХХІ ст.) : дис. канд. мистецтвознавства. Львів, 2016. 337 с.
3. Колокольников Володимир Іванович / В. В. Кузик. *Енциклопедія Сучасної України* ; ред.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк та ін. ; НАН України, НТШ. Київ : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2014. URL: <https://esu.com.ua/article-5705>. DOI: 10.5281/zenodo.19996095